

ИВАН ВАЗОВ - „НЕМИЛИ-НЕДРАГИ“

МАКЕДОНСКИ - ПРАТЕНИКЪТ НА БРАИЛСКИТЕ ХЪШОВЕ

Македонски е един от най-колоритните образи в повестта „Немили-недраги“. С него читателят се запознава още в I глава на творбата, когато Македонски довежда в кръчмата на Странджата младия Бръчков. В десети повествователен откъс пред читателя се откроява вече един съвсем различен, непознат като характер и качества герой, способен на истински подвиг, който означава много за делото на българските революционери и емигранти. Този безстрашен български патриот проявява героизъм, съобразителност и мъжество, когато преминава през замръзалия Дунав по време на страшните февруарски студове с риск за живота си, за да изпълни поръчението на браилските хъшове. Тази му героична постъпка е в името на една възвишена идея - освобождението на България. Смелият български емигрант доказва на дело, че за нея е готов да пожертва без колебание дори живота си.

Вазов подчертава чрез мнението на браилските хъшове-революционери, че този, който може да премине през нощта Дунава, за да се срещне с Левски и да вземе от него указания, е именно Македонски. Владиков е категоричен, когато твърди, че пратеникът трябва да бъде безстрашен - дързък и опитен конспиратор, който да не жали живота си за такива „свети“ работи. Сам Македонски настоява да поеме този риск, защото вярва в собствените си сили и способност да се справи с опасната задача. Безспорно впечатлява и неговата безкористност - той не приема никакви средства за това рисковано пътуване до Русчук. Това вече не е предишният хъш, принуден от вечната мизерия да мами на карти, да лъже или краде. Някогашното му героично минало, познато на повечето емигранти, е достатъчно силен аргумент да поверят особено важната мисия именно на Спиро Македонски. Така смелият и буен по нрав хъш тръгва да изпълни дълга си като истински народен син, макар да съзнава, че „отива в устата на ламята“, както се изразяват неговите събратя по съдба. Родолюбието мотивира героя, определя поведението му. Неговата преданост към революционното дело стои над склонността му към авантюри

Условията, при които смелият български хъш изпълнява мисията си, са особено драматични. Нощта на 20 февруари е мразовита и безлюдна. Дунавът е замръзнал, „един дебел пласт лед беше облякъл като в медна броня величествената река“. Бялата безкрайност на скованата от леда река обаче скрива коварната опасност, която дебне отдолу - „черни, шумящи, сърдити талази“. Градацията, както и образното сравнение: „...буйните вълнения на една душа, която забуля едно хладнокръвно лице“, създават силно художествено въздействие на описанието и подготвят възприемателя на творбата за следващите драматични моменти в повествованието. Преобразеният като влашки селянин Македонски предвидливо е избрал времето и мястото, за да премине незабелязано до отсрещния бряг. Замръзналата река сега е естествен мост, по който спокойно преминават хора и коли, а късният час може да намали бдителността на караулите. Именно тях следи изпитателният поглед на опитния революционер, който съобразително е скрил под кожуха си револвер, защото знае, че винаги могат да се случат непредвидени препятствия, за които трябва да е готов. Допълнителни затруднения създава неравната и грапава повърхност на леда. Драматизмът на ситуацията се подсилва от „нощната самотия с гробовен шум. „Авторът го сравнява с „погребално пение над един мъртвец, с бяла плащаница “.

Препятствията по пътя не закъсняват, черната ивица, чийто край не се вижда, се появява съвсем неочаквано и изправя героя на Вазов пред необходимостта да направи решителен избор - или да се върне назад, без да изпълни задачата, или да намери бързо някакъв изход. Сериозността на препятствието се подчертава от изразителните определения. Водата е „черна, страшна“, „шумеше глухо“, тя отваря „грозна пропаст за стъпките му“. Съобразителността на опитния революционер му помага в този критичен момент. Единственото решение е да се направи импровизиран мост над

водата, макар че преминаването над нея е доста опасно. Непредвиденото усложнение, което създава внезапно изсочилият от колибата влах, отново се оказва пречка, която може да провали мисията на пратеника на браилските хъшове. Сложността на ситуацията предопределя действията на Вазовия герой: „Македонски почувства, че има работа със силен противник и че положението може да стане критическо. Без дъската нямаше възможност да премине бездната и остана на влашкия бряг, може би в ръцете на властта. И тъй една дъска можеше да осуети цяло едно предприятие. ”

Постъпката на българския хъш не намалява силата и значението на неговия героизъм, защото той се ръководи преди всичко от важността на задачата, която трябва да изпълни на всяка цена.

Истински и мъжествен подвиг извършва безстрашният революционер, когато преминава над страшната бездна по една дъска, широка около педя и половина, едва опираща краищата на леда. Вазов пише: „Една никаква случайност, едно малко кривнуване можеше да го превали. ” Неслучайно Македонски, който от години не се е кръстил, „сега пред тая зеюща яма неволно вдигна ръката си и се прекръсти“. Героят съсредоточава всичката си смелост и мъжество, преди да премине оттатък Тръгва без колебание, макар да знае, че една погрешна стъпка може да му струва живота. Макар и да осъзнава ясно опасността и риска, нищо не е в състояние да го спре. Силата на волята и себеотрицанието му ръководят действията на смелия български патриот.

Македонски проявява хладнокръвие и съобразителност още веднъж, когато трябва да избегне срещата с турските гранични стражи. Предпазливо и много внимателно той се справя с дебнештата го опасност. И този път му помагат неговата издръжливост и сила на духа, а също така и решението на всяка цена да осъществи поръчението на другарите си. Колкото повече приближава желанието бряг, толкова повече влиза в „областта на прежеждията, опасностите и ненадейностите“. Напрежението в поведението на Македонски е естествена човешка проява. Той не престава да бъде предпазлив и съобразителен, дори тогава, когато опасността изглежда отминала. Дъхът му спира, когато караулът приближава към него. Целият декор на действието е тъмен. Тъмнината на нощта скрива Македонски, докато търси път да се промъкне незабелязано и безшумно до целта си. Природното описание допълва напрегнатите обстоятелства в този момент: „Над него висеше пепеляво намръщеното небе на зимата, грозно, мълчаливо, застрашително.“ Обзелия го моментен страх авторът отбелязва като естествено човешко състояние. Всичките си действия Македонски подчинява единствено на целта си - да достигне до дома на баба Тонка и да предаде благополучно писмото на Дякона.

След всички опасности и изпитания, през които преминава, българският революционер има пълно право да се нарече пред баба Тонка „твой син“. С присъщата си съобразителност и опитност на революционер, той влиза в тъщата бързо и безшумно откъм онази страна, от която рискът да бъде видян е най- малък.

Македонски изпълнява с чест мисията си, като се среща с Левски и предава писмото от БРЦК. Въпреки страшните изпитания по пътя, той не разказва нищо на Апостола, не се оплаква. Това отново показва неговата безкористност и дава основание на Вазов да нарече пратеника на българските хъшове „свят човек“.

Смелият български патриот остава в съзнанието на читателя като герой и родолюбец, изцяло предан на делото за освобождението на отечеството. Изключителният подвиг, който той извършва, заличава предишните му непочтени постъпки. Една всеотдайност и любов към България и народа го правят способен да поеме риска и да превъзмогне опасностите по пътя. Именно неговото удивително мъжество предизвиква възхищение у читателя и подчертава значението на незабравимия му подвиг.